

УДК 631.151

ШЛЯХИ ЗБІЛЬШЕННЯ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНА КУКУРУДЗИ В ПІВДЕННОМУ РЕГІОНІ

*Л.О.Мармуль, доктор економічних наук, професор
Херсонський державний аграрний університет*

У статті розглянуто динаміку посівних площ і урожайність кукурудзи на зерно, фактори та шляхи зростання її виробництва в південному регіоні України.

В статье рассматриваются вопросы, которые характеризуют динамику посевных площадей, урожайность кукурузы на зерно, факторы валового производства и пути его роста в южном регионе Украины.

Південь держави завжди вважався зоною розвиненого тваринництва, для якого одне із чільних місць в годівлі відводилося кукурудзі — одній із найбільш врожайних зернових культур. Велику потребу в зерні кукурудзи має також харчова та мікробіо-

логічна промисловість, медицина та інші галузі народного господарства. У групі десяти основних зернових і зернобобових культур кукурудза посідає третє місце.

Нарощування темпів виробництва кукурудзи в Україні, а також в південному регіоні, залишається однією з проблем розвитку агропромислового комплексу. Нині основним напрямом ефективного розвитку зернового господарства є його інтенсифікація, розширене відтворення виробництва кукурудзи на зерно. В умовах ринкової економіки, освоєння нових форм господарювання значного прискорення повинен набути науково-технічний прогрес в селекції, насінництві та технології вирощування кукурудзи. Оцінка досягнутого рівня виробництва зерна кукурудзи свідчить про необхідність оптимізації посівних площ за регіонами держави та підвищення врожайності цієї культури.

Причини, що заважають прискореному зростанню валових зборів зерна, добре відомі. Це недотримання агротехніки вирощування, порушення технологічної дисципліни. Не скрізь забезпечується оптимальна густина рослин, допускається значна забур'яненість посівів внаслідок порушення в системі основного і передпосівного обробітку ґрунту та догляду за посівами. Крім того, врожай втрачається в результаті значного подовження терміну збирання. Не використовуються можливості сучасних гібридів.

Обсяги виробництва зерна кукурудзи залежать від розмірів посівних площ та її врожайності. В Україні та в південному регіоні виробництво зерна кукурудзи в останні роки зменшується в основному за рахунок врожайності. Якщо в 1990 році урожайність кукурудзи в Україні становила 38,7 ц/га, а в південних областях від 32,2 до 52 ц/га, то в наступні роки вона значно зменшилась. Відповідно, валовий збір в 2002 році в Україні скоротився на 12%, а в південних областях — на 15-85%. Виключенням виявився 2003 рік, коли в результаті загибелі озимих, площі під кукурудзою були значно розширені і валовий збір порівняно з 1990 роком збільшився. Лише в Херсонській області валовий збір качанистої склав лише 83,8 тис.тонн, або на 62% менше (табл. 1).

Дані таблиці 1 також показують, що врожайність кукурудзи,

особливо в південному регіоні, дуже строката. Найвищий її рівень був у 1990 році. Зокрема, в Україні середня врожайність була 38,7 ц/га, а в Херсонській області – 52 ц/га.

Щоб встановити, як змінюється виробництво зерна кукурудзи в Україні та південних областях за останні роки, нами проведено аналіз за періодами (табл. 2).

Таблиця 1

Динаміка посівних площ урожайності та валових зборів кукурудзи на зерно (всі категорії господарств)

Показники	1990 р.	1995 р.	2000 р.	2001 р.	2002 р.	2003 р.
Україна						
Посівна площа, тис.га	1221,1	1161,3	1278,8	1122,8	1188,7	1988,8
Урожайність, ц/га	38,7	29,2	30,1	32,4	35,2	34,6
Валовий збір, тис.тонн	4736,8	3391,8	3848,1	3640,1	4180,3	6875,1
в тому числі в областях:						
Миколаївська						
Посівна площа, тис.га	38,8	45,2	46	52,3	37,7	136,1
Урожайність, ц/га	35,1	22,7	21,7	26,9	19,9	24,4
Валовий збір, тис.тонн	135,9	102,6	99,8	140,6	74,8	331,4
Одеська						
Посівна площа, тис.га	103,8	108	125,3	125,1	115,1	259,5
Урожайність, ц/га	32,2	13,7	20,8	25,3	25,2	27,6
Валовий збір, тис.тонн	333,8	148	260,8	316,5	290,2	714,8
Херсонська						
Посівна площа, тис.га	42,6	22,4	27,5	13,3	10,2	34,1
Урожайність, ц/га	52	26,1	26,8	25,9	30,8	24,6
Валовий збір, тис.тонн	221,6	58,5	73,8	34,4	31,4	83,8

Дані таблиці 2 свідчать, що в Україні та в південних областях виробництво зерна кукурудзи збільшується, як за рахунок розширення посівів, так і урожайності. І лише в Миколаївській області зростання виробництва на 61,1% зумовлене розширенням клину кукурудзи. Зменшення врожайності на 3,4 ц з гектара призвело до скорочення її виробництва на 9,6%, що в абсолютному виразі склало 18,2 тис.тонн.

В південних областях урожайність кукурудзи на 25-37% менша за середній показник по Україні.

Таблиця 2

**Фактори валового виробництва зерна кукурудзи
(всі категорії господарств)**

Показники	I період (в середньому за 2000-2001рр.)	II період (в середньому за 2002-2003рр.)
Україна		
Валовий збір, тис.тонн	3746,5	5544,6
Приріст (зменшення) валового збору - всього, тис.тонн	X	1798,1
в т.ч. за рахунок:		
урожайності	X	587,8
посівних площ	X	1210,3
Миколаївська область		
Валовий збір, тис.тонн	119,6	192,7
Приріст (зменшення) валового збору - всього, тис.тонн	X	73,1
в т.ч. за рахунок:		
урожайності	X	-18,2
посівних площ	X	91,3
Одеська область		
Валовий збір, тис.тонн	288	494,5
Приріст (зменшення) валового збору - всього, тис.тонн	X	209,5
в т.ч. за рахунок:		
урожайності	X	63,7
посівних площ	X	142,8
Херсонська область		
Валовий збір, тис.тонн	53,6	61,2
Приріст (зменшення) валового збору - всього, тис.тонн	X	7,6
в т.ч. за рахунок:		
урожайності	X	3,1
посівних площ	X	4,5

В цьому регіоні потрібно використовувати зональні особливості агрокліматичних зон, можливості зрошення, оскільки проблема створення на зрошуваних землях зони гарантованого виробництва

Вісник аграрної науки Причорномор'я,

Випуск 2, 2005

зерна кукурудзи залишилась не вирішеною. Урожайність на зрошуваних землях низька через порушення технології вирощування, зокрема поливного режиму, недостатнє внесення добрив та засобів захисту врожаю від шкідників та хвороб, застосування високопродуктивних гібридів.

Підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва в цілому і галузі кукурудзівництва, зокрема, неможливе без оновлення і розвитку матеріально-технічних засобів, які за останні роки значно скоротилися, а рівень фізичного зносу тракторів сягає 65-70%, комбайнів — 75-90% [2, 3].

Зокрема, кількість кукурудзозбиральних комбайнів в 2003 році в порівнянні з 1991 роком в Україні скоротилася на 63% і їх залишилось лише 5641 штук. Така ж картина спостерігається і в південних областях держави (табл. 3).

Таблиця 3

Наявність кукурудзозбиральних комбайнів на кінець року, штук

Показники	1991 р.	1996 р.	2000 р.	2001 р.	2002 р.	2003 р.	2003 р. в% до 1991 р.
Україна	15287	12040	7874	6993	6316	5641	36,9
в т.ч.області:							
Миколаївська	641	568	379	322	286	259	40
Одеська	1221	1082	829	814	742	680	55,7
Херсонська	422	374	280	216	180	151	35,8

Вирішення проблеми оновлення та покращення матеріально-технічної бази можливе лише за рахунок залучення інвестицій, державної підтримки виробника сільськогосподарської продукції [1].

Для забезпечення збільшення виробництва кукурудзи на зерно необхідно: освоєння зонально-диференційованих інтенсивних технологій, дотримання науково-обґрунтованих норм та способів внесення органічних і мінеральних добрив, застосування високопродуктивних гібридів, засобів захисту рослин від шкідників хвороб та бур'янів, раціональне використання зрошувальних земель.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мармуль Л.О. Проблеми інвестиційного забезпечення зернопромислового комплексу регіону // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2002. – Вип. 2 (16). – С. 3-8.
2. Шибанін В.С. Основні напрями системного оновлення матеріально-ресурсного потенціалу в аграрному секторі економіки // Економіка АПК. – 2003. – № 2. – С. 44-47.
3. Статистичний щорічник України за 2003 рік / Держкомстат України; за ред. О.Г. Осауленка. – К.: Техніка, 2004.